

OLATUKOOP

Hamar urte lanean, denontzako bizitza oparoagoaren alde

Gizartea eraldatzeko helburuz jaio zen Ekonomia Sozial Eraldatzailearen mugimendua Euskal Herrian duela hamar urte, Olatukoop sarean bilduta. Denbora honetan ez da gutxi egindakoa: hamaika kooperatiba eta ekimen jarri dituzte martxan, eta sarea zabaldu egin da. Baina erronkak ere ez dira edonolakoak, ekonomiaren balio demokratikoetatik abiatuta eta pertsonak erdigunean jarrita, lurraldean erroturiko proiektuak bultzatzea, besteak beste.

 URKO APAOLAZA AVILA OLATUKOOP

Krisi sakon batek gogor kolpatuta, Euskal Herriko errealitate ekonomiko eta soziala guztiz desberdina zen 2014an, sei urte atzeragoko garaiekin konparatuz gero. Langabeziaren gorakada itzela, enpresen itxiera etengabea, etxe kaleratzeak... Herritarrek euren haragitan bizi zituzten murrizketak eta bankuen "erreskateak" ekarritako ondorioak. Hemerrotekari begirada bat ematea nahikoa da egoeraz jabetzeko.

Gaindegiaren arabera "berriz ere" 2013an enplegua suntsitu zen, batez ere gazteen artean, eta Corrugados, Fagor Etxetresna Elektrikoak, Inasa eta antzeko enpresak ixteak sorturiko zauriak bizi-bizi zeuden oraindik. Agian, Irurtzungo fabrikatik makinaria ez eramateko Inasako langileek egindako herri harresiak irudikatzen du ondoen lanaren arloan zegoen burujabetza falta.

Ordura arteko errelatoak agintzen zuen ikasi ondoren lana aurkitu behar zela, baina "igogailu sozialaren" ideiak kiebra jo zuen. Abagune horretan, hainbat jendek erabaki zuen bere esperientzia laboraletik eta gaitasunetik abiatuta autoantolaketari ekitea, lan merkatuak jadanik ez zituelako asetzen. Denbora gutxian kooperatiba sorreren tasa hirukoiztu egin zen Euskal Herrian, hala gogoratzen du Talaios kooperatibako kide Beñat Irasuegik: "Gaur egun ere tasa hori mantentzen da, eta seguruenik krisiak hor jarraitzen duen seinale da hori". Bere ustez, lanaren prekarizatzea da sintoma nabarmenena, "jende bati pizten dio autoeraketarako gogoa, nahiz eta kontrako efektua ere badagoen, segurtasun laboralaren bila administrazioa jotzen dutenena adibidez".

Baina itzul gaitezen 2014ra. Garai hartan hainbat sektoreen pribatizazioa ere gertatu zen, telekomunikazioaren arloan, energiaren sektorean, finantzetan... Eta aldiz, beste izaera bateko proiektuak jarri ziren martxan. Hor katu behar dira Goiener, Koop57 edo Fiare. Osagai horiek guztiek hauspotu zuten ekonomia eraldatzailearen eta olatu kooperatibo berriaren txinparta.

DEIALDI IREKI BATETIK

"Guk kooperatibismoaz ez genekien ezer, baina oinarrizko ideia bat genuen: lan egin nahi genuen batez ere gurea bezalakoak ziren beste kooperatibe-

Azkeneko Saretze Egunean, Gasteizen, migratzaileen ekimen ekonomiko soziala bisibilizatzeko lan egiten duen Bartzelonako Migress proiektua ezagutu ahal izan zuten Olatukoop sareko kideek.

kin", gogoratzen du Irasuegik. Horrez gain, une haietan Kataluniako Coop57ren inguruko jende bat ere elkar-izen hasita zegoen, esperientzia hura Euskal Herrira ekartzeko asmoz, baina masa kritikoa behar zen horretarako. Kinka horretan erabaki zuten interneten deialdi ireki bat egitea sare bat sortzeko helburuarekin.

"Twitterren ikusi nuenean nire baitarako esan nuen: 'Hara joan behar dugu'", dio Lakari kooperatibako Leire Udabek. Aurreko lanetik "nazka-nazka" eginda, momentu horretan enpresa sortzen ari ziren bera eta beste kide batzuk: "Bage- nekien kolektiboan antolatu nahi genuen-

la, eta sarearen oinarri irekiak ikusi genuenean ez genuen zalantzarik izan". Horrela sortu zen Olatukoop, Euskal Herriko Ekonomia Sozial Eraldatzailearen Sarea, 2014ko maiatzaren 14an.

Hasieran zortzi-hamar enpresa zirena, gaur egun Euskal Herri osoko 60 enpresa edo erakunde baino gehiagoko sare zabal bat da, bazkide, kide eta lurralde-sareen artean. Hamaika proiektu eta egitasmotan parte hartzen du eta ekonomia eraldatzailearen bueltan lanean diharduten lurralde nodoak ere gero eta gehiago dira. Olatukoop ezinbesteko erreferentzia bilakatu da, bai merkatuaren kanibalismotik harago, bai

Mondragonen ereduari jarraitzen dion kooperatibagintzatik harago, Ekonomia Sozial Eraldatzailearen bidez bestelako alternatiba bat eraiki nahi duten eragile eta erakunde askorentzat.

KONTZEPTUA EDUKIZ BETETZEN

"Eraldatzaile" hitza da hemen gakoa. Katalunian ekonomia "solidarioak" duen esanahia Euskal Herrian ez dela berdin ulertzen jakinda –sarritan GKE asistentzialismoari lotuta egon baita–, beste kontzeptu politiko bat proposatu zuen ekonomiaren bueltan "konspiratzen" ari zen taldetxo batek. Ekonomia Sozial Eraldatzailea (ESE) zer den zehazki ja-

Olatukoopet Usurbilen egindako batzar baten osteko argazki "ofiziala". Ekonomia eraldatzaileko dozenaka enpresa komunitario eta erakunde biltzen ditu sareak.

kin nahi duenak, Ikusgelak Wikipedian paratutako bideoa bea dezake nahi badu.

Funtsean, lana eta bizitza uztartzean datza ekonomia mota hori, baina indarrean dagoen sistema ekonomikoa eta gizartea eraldatzeko helburuarekin: "Behetik gorako izaera ere islatu nahi du, herrigintzatik datorrena eta puntu militante bat duena", dio Udabek. Bere esanetan, ekonomia eraldatzaileak duen "plusa" da lanari bestelako zentzu bat eman eta bizi-proiektu bezala ulertzen duela, ikuspegi produktibistatik harago. Irasuegik ere lana "birkokatzearen" garrantzia azpimarratu du, momentu batean alde batera uzten ari zelako.

Tradizio kooperatibistatik lanaren zentralitatea, ekonomia feministatik bizitzak erdigunean jartzea, eta herrigintzatik behetik gorako izaera... Konfluentzia horrekin hasi ziren eraldatzaile kontzeptua "edukiz betetzen", diote biek, Olatukoopet hamar urte bete dituela aitzaki hartuta Errenteriako Torrekuan egin dugun hitzorduan.

Urteurrena behar bezala ospatzeko asmoa dute, maiatzaren 18an Donostian antolatutako festa batekin. Baina aurretik, maiatzaren 14an, ekitaldi politikoa egingo dute Iruñean. Aurrera begirako erronkak azaltzeaz gain, berriki eguneraturiko Oinarri Irekiak aurkeztuko dituzte. Karta horretan, hitz egiten da bizitzaren bizigarritasunaz eta ekonomia eraldatzaileaz, baita ekonomia kooperatiboaz ere, eta (trans)feministaz, euskaldunaz, antiarrazistaz... Hitz egiten

---

Hamarkada honetan sareak egindako ibilbidea ez da beti aurrez pentsaturiko estrategia baten emaitza izan. Intuizioak eta barruko logikek ere markatu dute norabidea

da lanaren burujabetzaz, erabakitzeko prozesuen kontrol kolektiboaz, interkooperazioaz, lurralde eraldaketaz eta ondare komunaz... Eta iraunkortasun ekologikoaz ere, noski, hitz egiten da.

ITXI GABEKO BIDEAK

Hamarkada honetan zehar sareak egindako ibilbidea ez da beti aurrez pentsaturiko estrategia baten emaitza izan, kontrakoa eman dezakeen arren. Sarritan, intuizioak eta barruko logikek markatu izan dute norabidea. Baina hastapean "pasiotik" asko zuenak, pixkanaka beste forma bat hartu du Olatukoopetko beteranoenen artean. Eta aldiz, sarea duela gutxi zabaldu den lurraldeetako

kideen artean gauza berriak egiteko gogoia eta freskotasuna sumatzen dute, beharrezkoak diren gaitasunak, beharrezkoak diren gaitasunak, beharrezkoak diren gaitasunak, beharrezkoak diren gaitasunak.

Lehen fase aktibistaren ondoren, 2017an egituratzeko ordua iritsi zen: koordinazio batzordea sortu zuten eta beste lantalde batzuk ere bai. Geroztik, sarearen hazkunderaren ondorioz etengabeak izan dira moldaketak eta egituratze berriak, eta bere izaera irekia dela-eta beste korranteetako ideiak ere barneratu dituzte, feminismoarenak eta antiarrazismoarenak kasu. Baina Olatukoopetko kideek garbi dute ez dagoela kontakizun perfekturik: eztabaidak egon izan dira, krisiak ere bai, eta batzuetan asmatu da eta bestetan ez.

Pasa den otsailean egindako azken batzarrean, Olatukoopen parte hartzeko moduen proposamen berria onartu zuten, eta horrez gain "barne-interkooperazio sareak" deiturikoak sortzeko prozesua jarri zuten martxan, interesgune berak dituzten kooperatibak edo enpresak harremanetan jarri eta sinergiak lantzeko.

LURRALDEKINTZA, BESTE URRATS BAT

Proiektuak izan dira Olatukoopen motorra urte hauetan guztietan -nagusiki KoopFabrika, ekintzailetza eraldatzaile bultzatzeko formazio programa- eta horien bidez zabaldu dituzte gero eta lurralde gehiagotara ekonomia eraldatzaileari loturiko egitasmoak, errizoma bat balitz bezala. Errizoma, lurpeko

mugimendu geldiezinean eta horizon-talean, biderkatu eta elkar korapilatzen den zurtoin bitxi hori, tantai zaharrenak ihartu eta kimuak indar berriz sortzen dituen, begiz begi, tokian toki. Ez da harrizkoa Olatukoopek bere filosofia irudikatzeko erabili izana.

Baina zabalkundeak baditu bere arriskuak. "Hasieran oso gutxi ginen eta masa kritikoa handitzeko eta proiektuak sortzeko boom batean sartu ginen. Baina Kataluniako Ateneu Kooperatiuko lagunek euren esperientzia kontatu ziguten. Beraiek abiadura handia hartu zuten, politika publikoaren bultzadagatik, eta esan ziguten kontuz ibiltzeko, gauza ez dela sortzea bakarrik, etengabe saretzea eta lankidetzak egitea ere garrantzitsua dela", azaldu digu Udabek. Hala, bere ustez oinarriak jarrita dauden arren, orain "subjektu propioak" sortu behar dira lurralde bakoitzeko beharretatik abiatuta: ekintzailatzatik *lurraldekintzara* pasa behar da.

"Lurraldekintza deitzen diogu kooperatibagintzaren hurrengo faseari", diosku Irasuegik. Lurralde batean bizitzeko behar diren tresnak sortzeko orubea eraikitzea litzateke. Eta horretarako, ezinbestekoa da lurralde horretako baldintzak errespetatzea eta bertako subjektu "antolatatu eta anitzarekin" elkarlanean aritzea.

Eskualde batzuetan ekonomia eraldatzailearen nodoak kasik euren kabuz sortu dira, Bidasoaldean jarduten duen BDS Koop edo berrikitan Goierrin martxan jarri duten Biziola kooperatiba, adibidez. Beste eskualde batzuetan, halako alternatiben beharra handia den arren oraindik ez dago oinarri nahikorik, eta epe luzeko prozesuak hasi dituzte, Pirinioetan egin bezala, Udalbiltzaren *Hauspotu* programarekin eta Nafarroako Gobernuaren *Pirinioetako Plana*-rekin batera. Lurralde hartan ekosistema kooperatibo oso bat sortzea planteatzen du Olatukoopek, baina Irasuegiren esanetan horretarako denbora behar da, "soilik subjektua sortzeko hiru urte gutxienez". Proselitismo-rik gabe, inor artifizialki konbentzitu nahi izan gabe, jakinik ekosistema horren zati bat baino ez direla, halaxe ari dira, tokian toki, begiz begi.

BAKARRIK EZIN DA, BIDE LAGUNEKIN BAI

Orain arte Olatukoopek egindako bidean, gakoak izan dira hainbat elementu, Udabe eta Irasuegiren aburuz. Lanaren eta herrigintzaren arteko uztartketan asmatu izana da horietako bat, lehendik

"Kataluniako lagunek esan ziguten kontuz ibiltzeko, gauza ez dela sortzea bakarrik, etengabe saretzea eta lankidetzak egitea ere garrantzitsua dela"

Leire Udabe, Olatukoop

euskalgintzak egin zuen moduan. Hortik abiatuta, diote "proiektuak praktikan" jartzeak eman diela zilegitasuna.

Sareak lortu duen erreferentzialtasun politikoa ere azpimarratu dute, nahiz eta horrek berak, herri gisa dauden hainbat erronka potolori erantzuteko atakan jarri dituen zenbaitetan, eskualde askotan dagoen despulazioari erantzutea kasu. Baina kontziente dira halako arazo estrukturaleri soluzioak emateko Olatukoopek dituen gaitasun mugez. Zentzu horretan, uste dute administrazio publikoak etxeko lan asko dituela oraindik: "Lurraldeetan zerbitzu publikoak eta unibertsaltasuna bermatu behar dituen bera da". Nolanahi ere, proiektuak

Lurralde-eraldaketa eta ekintzailatza kooperatiboa

Esku hartze moduak

Lurraldeak eta sektoreak

Lurralde eraldaketa helburu, ekintzailatza kooperatiboa sustatzen dihardu Olatukoopek, mapan ikus daitekeen bezala. Bakaikuarrok eta Zizurkilgo Herri Bizigune bezalako herri kooperatibak, Lizarraldeko, Balmasedako eta Zuberoako subjektu eraldatzaileak, erreferentzia poloak, sare sektorialak, eraldaketa bulegoak... eremu askotan esku hartzen du.

Sarean 60tik gora enpresa komunitario eta erakunde daude -ARGIA 2017tik da kide eta 2020tik bazkide-. Batzuek sektore estrategikotan dihardute, Errigora, Ekhillur, Izarkom, Goiener, edo Koop57 kasu. Bestetzuk lan-esparruan ari dira, Andoni Esparza gizartegintza elkarte edo Manu Robles-Arangiz fundazioa tarteko; Aiaraidea Faktoria edo Teila Fabrika gisako gunek ere badaude; Talleres Mitxelena moduko industria lantegiak, elikadura edo teknologia eta komunikazio kooperatiba txikiak... Ezinezkoa denak hemen aipatzea.

2023ko apirilean "Nor da gure sorkuntzaren jabe? Kultura ekonomia sozialaren ikuspegitik" jardunaldia egin zen Donostiako Dokan, KoopFabrikaren programa barruan.

KOOPFABRIKA

KOOPFABRIKA

kooperatiba eraldatzaileen harrobi

Olatukoopek beste hainbat eragileekin batera garatu duen proiektu nagusienetako bat KoopFabrika da, ekintzaitza soziala bultzatzeko helburuz 2017an sorturiko programa, eta gaur egun oraindik martxan dagoena.

Hasiera batean, lehenengo ideia izan zen ekonomia eraldatzailearen bueltan biltzen ari ziren kooperatiba eta eragileek euren formaziorako tresna bat izatea, garbi ikusten baitzuten hutsune handi bat zutela, bidelaguntzarik ez zutelako norabide horretan. Olatukoopen zebiltzan enpresa askotan ere ez zuten euren egiturak ekonomia eraldatzailearen baliotan bideratzeko formazio nahikorik. Beñat Irasuegi Olatukoopeko kideak 2008ko krisiak ekarritako "lurralde garapenaren porrotarekin" lotzen ditu hastapen horiek. Hainbat eskualde eta udal erakundek beharra ikusi zuten beste estrategia bati heltzeko, esaterako Hernanin edo Bergaran, eta behar

horri erantzuteko hasi zituzten lehenengo ekintzaitza sozialeko programak, Bergarako *Berrikin.Berregin* modukoak; gero, hortik egin zuten KoopFabrika programa zabalagora jauzia.

Lehen unetik hainbat unibertitate eta erakunderekin elkarlanean egin du bidea KoopFabrikak. Olatukoopez gain, Mondragon Unibertsitateko Lanki Kooperatibismoaren Ikertegiak eta EHUko Gezki, Gizarte Ekonomiaren eta Zuzenbide Kooperatiboaren Institutuak antolatzen dute, eta Gipuzkoako Aldundiko Ekonomia Sustapeneko, Turismoko eta Landa Inguruko Departamentuak finantzatzen du. Aurten gainera Cristina Enea fundazioaren laguntza izan dute eta Donostiako bere egoitzan egin dituzte Ekintzaitza Kooperatiboko Eskolako saio guztiak.

Parte-hartzaileek, esperientziak ezagutu eta formazio saio teorikoez gain, bidelaguntza izaten dute euren proiektuak aurrera ateratzeko fasean. Azken edizioeko datuak kontuan hartu gabe, aurrekoetan denera 680 pertsonatik gorak jaso dute formazioa, 113 proiektuk izan dute bidelaguntza, eta horietatik 69 jarri dira martxan Gipuzkoako eskualde guztietan. Gainera, Euskal Herriko beste lurralde batzuetan ere ekonomia eraldatzaileko ekimenak sustatu ditu KoopFabrikak.

KOOPFABRIKA HEGOALDETIK
Martxan jarritako proiektuen artean, KoopFabrika Hegoaldetik izeneko dago. Pertsona migratuei ekonomia eraldatzailea hurbildu eta ekintzaitza kooperatiboa sustatzeko tresna bat da, Enarak kooperatibaren, Olatukoopen eta Lankiren artean egina, "kolektibotasunetik abiatuta eta asistentzialismotik urrun". Besteak beste, Kataluniako, Madrilgo eta Andaluziako esperientziak ezagutu dituzte ekimen horretan parte hartu dutenek.

proposatu eta garatzen jarraitzen dute, eta horretarako udalak aliatu garrantzitsuak dira.

Kataluniako ekonomia solidarioko aktoreekin dituzten loturak eta sareko kideen arteko harreman pertsonalak ere lagundu dute bidea egiten, jakina. Ekonomia eraldatzailearen baitan indar handia duen figura baita "bidelaguna", batez ere iritsi berria den horri akonpainamendua egiteko: "Bidelagunek beti euren gorputzak jarri izan dituzte proiektuak aurrera eramateko", aitortu du Irasuegik.

HAMAIKA ERRONKA ETORKIZUNERA BEGIRA

Eta aurrera begira zer? Ekonomia eraldatzailea iparrorratz hartuta, motxila bete lan dute, gutxienez beste hamar urtetarako. Lurraldeetan zabaldu eta aldi berean sare horizontal gisa egitura orekatu bat mantentzea izango da egiteko zailenetako bat. Egitura handi eta zentralizatuerei erreparoz begiratu izan diete beti Olatukoopon, baina azken batzarrean garbi ikusi zuten profesionalizatorako pausoak eman behar dituztela, eta bestalde, azaldu dutenez, Nafarroan eta Ipar Euskal Herrian figura

Olatukooppek batzarrean hartu ohi dituzten sarearen erabaki garrantzitsuenak.

juridikoak sortzea ere erabaki beharko dute bi urteren buruan.

Autofinantzazioa lantzea, interkooperazioa bultzatzea eta ezagutza kolektibo guztia transmititzen jarraitzea dira beste zereginetako batzuk. "Orain arte jasotako ezagutza sistematizatu egin dugu eta modu librean utzi dugu", dio Udabek, eta bere ustez hemendik aurrera ere horrela egitea izango da ga-

koetako bat, besteak beste ekonomia eraldatzailea gehiago zabaldu eta hobeto ezagutu ahal izango baita horri esker.

Ekonomia eraldatzailearen inbisibilizazioa beti izan da kezka iturri, hortik sortu zen kolektiboak identifikatzeko maparen ideia, gaur egun Batura.eus-en ikus daitekeena. Baina dozenaka enpresa, proiektu, ekimen eta sare osaturiko ekonomia erreal bat den arren, orain-

AIXITA IV. BERTSO SARIKETA 2024

Maiatzak 18, larunbata, 17:30
KULTUR ETXEAN - IRURTZUN

Gai Jartzailea: Zigor Gartzia Arregi "Zian"

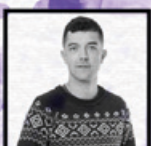
PAULA AMILBURU
IZARGARAI

PATXI CASTILLO
GRACIARENA

AINARA IEREGI
ARANBURU

AITOR BIZKARRA
RUIZ

MAIDER ARREGI
MARKULETA

AITOR SERVIER
ETCHECHURI

BABESLEAK

HEDABIDE LAGUNTZAILEAK

Goitik behera eta ezker-eskuin: Etxebarrin Olatukoopen "Saretze Egunean" ibilalditxoa egiten; Kataluniatik Euskal Herrira bisitan etorritako ekonomia eraldatzaileko eragile eta ikasleak eta kooperatiba eta ateneotako kideak; Aginagako herri-kooperatiba sortzeko formazio saioa; Xaretan, Eskutik kooperatiba ezagutzen.

dik ez du guztiz lortu herritar gehienek ekonomiaz duten imajinarioan sartzea. Beste mugimendu kooperatibo batzuek egiten duten itzala -batez ere Mondragonek-, ez da nolana hikoia, izan ere.

Euskal Herriko memoria kooperatiboaren errelatoa hobeto kokatu behar dela iruditzen zaio Irasuegiri: "Aniztasun eta historia oso aberatsa dauka kooperatibagintzak Euskal Herrian, baina Gerra Zibilaren aurretik zeuden seirehun kooperatibez ez dakigu ezer, ez gara gai bat bera ere aipatzeko". Arlo honetan ere katalanengandik ikasi behar dela uste du, han auzoz auzo ari baitira memoria hori guztia berreskuratzen.

Kezkarako beste gai bat sumatzen ari dira azkenaldian ertzeko lurralde eta herri askotan: erreleboarena. Enprestan ez ezik, laborantzan, merkataritzan eta ostalaritzan aldaketa handia ari da gertatzen zentzu horretan, eta garbi dute migratzaileengandik ez balitz herri asko hilda leudekeela. Gauza da hori guztia nola antolatzen den: "Pertsona migratuei ez diegu agentziarik emango beraien lanaren jabe egin daitezten?".

Jabetza pribatua sistemaren elementu zentral bat den heinean, ondasun kolektiboak edukitzea ezinbesteko izango da bizitza bizigarriagoak egiteko

Kooperatibagintzatik beste eredu komunitario batzuk proposatu behar dira diote gure solaskideek, herrietako negozio txiki familiar horiei segida emateko; eta sindikatuekin elkarlanean egin behar dela gainera, kooperatibagintza eta sindikalgitza "artifizialki bananduak" izan diren bi mundu direlako euren ustez.

Erronka ekosoziala Olatukoopetiko enpresa gehienek ondo barneraturik duten zerbait da, baina eskalan kokatzea ez da erraza izaten. Ildo horretan, azkenaldian ugaritzen ari den "plataforma kooperatibismoa" dute aipagai. Olatukoopetik harago, komunitateak oinarri dituzten proiektuak eta herri kooperatibak dira, kontsumo taldeetan, elikadura burujabetzaren arloan edo energiaren sektorean bilduta, besteak beste. Kontsumo hutsetik harago, herrigintzari emanak daude eta jabetza kolektiboaren ideia ere ari dira garatzen; hor koka liteke, adibidez, Amillubi agroekologia proiektua -ARGIAren zenbaki honetako 38. orrialdean informazio gehiago aurkituko duzu-.

Azken batean, jabetza pribatua gaur egungo sistemaren elementu zentral bat den heinean, ondasun kolektiboak edukitzea ezinbesteko izango da proiektuak aurrera eraman eta bizitza bizigarriagoak egin ahal izateko. Zurtoin eta adaxken txirikordek, lehenik eta behin lurra behar dutelako denontzako oparotasuna ernaltzeko. ●

Ekonomiaren adjektibo guztiak

10. urteurrena kari, Olatukooppek bi liburuxka atondu ditu eta labean ditu jadanik, ekonomia eraldatzailearen eta kooperatibagintzaren ingurukoak biak ala biak. Alde batetik, herri-kooperatiben inguruko eskuorri edo gida bat kaleratuko dute, herri kooperatiba bat zer den azaltzeaz gain, halako proiektu bat sortzeko gakoak ematen dituen.

Beste liburuxkak eduki teoriko sakonagoa du eta ekonomiaz jarduten da mamitik. *Ekonomia eraldatzailea(k)* izenburua daraman lana prestatu du Oscar García Talaios kooperatibako kideak. Lurralde ekonomian doktoratua eta Andaluziako kooperatibagintzan aritutakoa, García-ren berri jakin nahi duenak ARGIAren 2.594 zenbakian egin genion elkarriketa irakur dezake.

Ekonomia eraldatzailean ahotik ahora erabiltzen diren baina sarritan ulertzea zail egiten den kontzeptuen marko teoriko bat proposatzen du ekonomialariak *Ekonomia eraldatzailea(k)* liburuan, eta horren xehetasun batzuk aurreratuko ditugu gigidan.

KAPITALISMOA > Lehen atalean ekonomia-nozio oinarritzkoenak definitzen ditu egileak, kapitalismotik hasita. Ekonomia mota horretan "natura, ia gauza guztiak bezala, norbaiten jabetza pribatu eta eskusiboko merkantzia bihurtzen da. Horrela, ekonomia kapitalistak lortu du bere agente hegemonikoak, kapitalak, existitzeko gaitasuna izatea".

IZEBERGA > Baina, existentzia hori beste oinarri batzuen gainean dago erakia. Hain justu, ekofeminismoak ikuspegi "argigarri" bat eman du horren inguruan, bere esanetan "bizitzari eusten dioten katebegi" batzuek osatzen baitute ekonomia: azpialdean daude natura, zaintza eta komunitatea, eta horiei esker ez dira hondoratzen Estatu eta merkatu kapitalistaren espazioak. "Izebergaren ekonomia" deitzen zaio horri.

IRABAZIAK VS. BIZITZA > Helburuak ere oso desberdinak dituzte ba-

tzuek eta besteek. "Ekonomia kapitalistan funtsezko helburua irabazia edo irabazien/kapitalaren metaketa da. Aldiz, ekonomia eraldatzaileen helburua bizitza mantentzea eta aberastea da".

LANA > Sistema kapitalistak "lana" kontzeptua "enplegura" edo besteren konturako soldatapeko lanera murriztu du. Baina hori ez zuen berehala eta modu baketsuan egin: "Jendeak ez zuen arazorik gabe onartu eskulan bihurtzean ekarri zien diziplina, kontrola eta menpekotasuna. Milaka pertsona eraili zituzten Europako herrialdeetan eta kolonietan, eta emakume asko bortxatu eta erail zituzten 'sorgin-ehizan' menpeko lanaren diziplina ezartzeko", dio García, Silvia Federiciren ikerketak aipatuta. 2020an pandemiarekin oso agerian geratu zen bizitzarako funtsezkoak diren lanak "subalternitate baldintzetan" egindakoak direla, preseski.

KOMUNA ETA PRIBATUA > Lurralde pribatizazioa da egungo sistemaren jatorrian dagoena, edo beste modu batera esanda, "naturaren erabilera kolektiboaren abolizioa". Itxiturekin edo Ingalaterran *enclosure* hitzarekin sinbolizatu zen ideari aurre egiten "komuna"

dago. Hasiera batean lur, baso eta larre kolektiboek zeritzaien, baina gaur egun kapitalismoaren pribatizazio, merkantilizazio eta "bestelako harrapaketen jomuga bihurtzeko daitezkeen guztia hartzen du barnean".

ADJEKTIBORIK GABE > Liburuaren bigarren atalak aztergai ditu ekonomia sozial edo gizarte-ekonomia mota desberdinak. Zenbat ekonomia, hainbeste adjektibo: gizarte ekonomia kapitalista, ekonomia kolaboratiboa, ekonomia komunitarioak, herri-ekonomia, ekonomia solidarioa, ekonomia eraldatzailea... Baina diferentziak handiak dira paradigmen arabera: batzuek pertsonen premiak asetzeari dute helburu, besteek gizarte eraldatzea. Eta hemen, Ekonomia Sozial Eraldatzailearen definizio bat botatzen ausartzen da García: "Bizitza mantentzea eta hobetzea helburu bakarra izango duen sistema sozioekonomiko alter-

natibo baterantz jo nahi duten ekimenen multzoa; horrek eta ez bestek izan beharko luke-eta ekonomiaren (adjektiborik gabe) jomuga".

BURUJABETZA > Lurralde garapenera gaia jorratzen du egileak hirugarren eta azken atalean; burujabetzari buruzko ideia batzuk dakartza, tokiko demokraziari lotuak. Bere esanetan, burujabetza ekonomiko orokorrera iristeko, beharrezkoa da "lurralde jakin batean modu kolektiboan lorturiko burujabetza, edo 'lurralde burujabetza ekonomiko' izatea". Hala, "burujabetzari gabe, behetik ezinezkoa izango da kapitalak goitik ezarritako esparruari eta politikei aurre egitea".

Kontzeptu eta kontzeptu artean, esperientzia praktikoak eta historikoak ere gogorarazten ditu García bere lanean, printzipio kooperatibo gisa baliagarriak izan daitezkeelakoan. Esaterako, *Pirinioetako Zuzenbidea* forma juridikoa, batzarreak, auzolanak eta herri-lurak oinarri zituena; edo Andaluziako jernalari klasearen balioak, lan onaren aurrean *konpliztea*, eta desjabetuen batasuna eta lurren banaketa barnebiltzen dituztenak.